

ANALIZĂ

Mariana IAȚCO
dr. conf. univ.

FEMEILE ÎN DOMENIUL ȘTIINȚEI ȘI CERCETĂRII: ANALIZA PROVOCĂRILOR ÎN CALEA ASIGURĂRII EGALITĂȚII DE GEN ȘI POLITICI RECOMANDATE

Integrarea dimensiunii de gen în politicile domeniilor de cercetare și știință este una fragmentară și lipsită de o abordare sistemică, nu se asigură pe deplin promovarea egalității de gen în cadrul centrelor de cercetare și a universităților.

Conform statisticilor disponibile, femeile sunt subreprezentate în majoritatea posturilor de conducere din știință și cercetare. Femeile reprezintă doar 20,8% din rectorii universitari și 20,4 % din profesioniștii din știință și inginerie.

Nu există metodologii dezvoltate pentru a avea statistici diferențiate pe gen pentru întreaga activitate academică și științifică, pe baza cărora să elaboreze indicatori sensibili la gen pentru măsurarea proceselor de schimbare instituțională la nivel național privind asigurarea egalității de gen.

FEMEILE ÎN DOMENIUL ȘTIINȚEI ȘI CERCETĂRII: ANALIZA PROVOCĂRILOR ÎN CALEA ASIGURĂRII EGALITĂȚII DE GENȘI POLITICI RECOMANDATE

Mariana IAȚCO dr. conf. univ.
octombrie 2022

Acest produs a fost elaborat în cadrul proiectului „Parteneriate pentru liderismul femeilor și bună guvernare”, implementat de către Fundația Friedrich Ebert Moldova și AO „Institutum Virtutes Civilis”, cu susținerea financiară a Uniunii Europene și Friedrich-Ebert-Stiftung.

Conținut

LISTA ABREVIERILOR	1
SUMAR EXECUTIV	2
INTRODUCERE	3
CONTEXTUL ACTUAL PRIVIND ASIGURAREA EGALITĂȚII DE GEN ÎN CERCETARE ȘI ȘTIINȚĂ	5
PROVOCĂRI ȘI IMPEDIMENTE ÎN ASIGURAREA EGALITĂȚII DE GEN ÎN CERCETARE ȘI ȘTIINȚĂ	10
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI DE POLITICI	14
BIBLIOGRAFIE:	16

1

ABREVIERI

ANACEC	Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare
ANCD	Agenția Națională pentru Cercetare și dezvoltare
AȘM	Academia de Științe a Moldovei
ODD	Obiective de Dezvoltare Durabilă
ONU	Organizația Națiunilor Unite
MEC	Ministerul Educației și Cercetării
p.p.	Puncte Procentuale
STIM	Știință, Tehnologie, Inginerie și Matematică
TIC	Tehnologia Informației și a Comunicațiilor
UE	Uniunea Europeană

2

SUMAR EXECUTIV

Studiul este elaborat în cadrul proiectului „Parteneriate pentru liderismul femeilor și bună guvernare” implementat de Fundația „Friedrich Ebert” Moldova (FES) și AO „Institutum Virtutes Civilis” (IVC), cu suportul financiar al Uniunii Europene și FES.

Egalitatea de gen reprezintă un principiu fundamental al Uniunii Europene, consacrat și în legislația națională, fiind unul din obiectivele de politici în domeniul cercetării și inovării.

Acest principiu este o precondiție necesară pentru ca femeile și fetele de toate vârstele și din toate categoriile sociale să participe plener la dezvoltarea unei societăți sustenabile și incluzive. Or, utilizarea ineficientă și insuficientă a capitalului uman reduce din potențialele avantaje pentru economii și industrie, conectate la activități de cercetare și inovare, având consecințe sociale nefavorabile pentru o dezvoltare sustenabilă.

Conform statisticilor și studiilor naționale disponibile, femeile sunt subreprezentate în majoritatea posturilor din știință, inginerie și în managementul de la nivelurile ierarhice superioare din știință, tehnologie, inginerie și matematică (STIM)¹. Această afirmație este valabilă chiar și pentru sectoarele în care femeile sunt majoritare cum ar fi educația. Astfel, femeile sunt subreprezentate în sectoarele educaționale și în carierele din domeniile STIM reprezentând doar 20,4 % din profesioniștii din știință și inginerie. Reprezentarea femeilor variază și depinde de specializările din STIM².

Chiar dacă au existat unele evoluții pozitive pentru cercetătoare, participarea femeilor crescând rapid în ultimii ani, numărul cercetătoarelor rămâne mai mic decât cel al cercetătorilor, în special în domeniul științelor reale, precum sectorul ingineresc, TIC, fizică și matematică.

Referitor la carierele academice ale femeilor, acestea sunt în continuare marcate semnificativ de o puternică segregare pe verticală, doar un număr

nesemnificativ dintre femei ocupând cele mai înalte poziții academice. Astfel, potrivit statisticilor naționale, femeile reprezintă doar 20% din rectorii universitari (2022)³.

În anul 2019 Guvernul Republicii Moldova a aprobat „Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 și Planul de acțiuni privind implementarea acestuia”⁴. Atât Programul național, cât și Planul de acțiuni nu prevăd măsuri concrete, care să asigure participarea deplină și efectivă a femeilor în domeniul științei și cercetării, precum și oportunități egale de ocupare a funcțiilor de conducere la toate nivelele procesului decizional în instituțiile de cercetare.

Deși cadrul legal național conține prevederi referitoare la egalitatea de gen pe mai multe dimensiuni, politicile publice din domeniul cercetării și programele de cercetare naționale omit să integreze dimensiunea de gen.

În acest context, revizuirea, monitorizarea și evaluarea politicilor în domeniul cercetării și științei din perspectivă de gen este o acțiune firească și necesară, în mod special în condițiile în care Republica Moldova are nevoie de un număr în constantă creștere de profesioniști și profesioniste capabili să realizeze activități de cercetare inovative, acestea fiind indispensabile pentru creșterea productivității și a competitivității în economia națională.

Mai mult, datele statistice recente relevă o îmbătrânire accentuată a sectorului de cercetare, astfel este necesară promovarea și facilitarea dezvoltării carierelor femeilor cu o prezență mai mare a tinerelor în domeniile STIM.

1 https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/50%20Statistica%20gender/50%20Statistica%20gender___GEN02/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 29.10.2022)

2 <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7367> (accesat la 29.10.2022)

3 <https://genderpulse.md/ro/educatie/personalul-didactic/ponderea-femeilor-si-barbatilor-rectori-in-universitat> (accesat la 9.11.2022)

4 Hotărârea Guvernului RM nr. 381 din 01.08.2019 cu privire la aprobarea Programului național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia; În: Monitorul Oficial al RM nr. 256-259 din 16.08.2019, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124073&lang=ro# (accesat la 29.10.2022)

3 INTRODUCERE

În ultimele trei decenii situația cercetătorilor din Republica Moldova este influențată de mai multe provocări de ordin social-economic și politic, precum și de insuficiența unor politici inteligente și programe de cercetare, care să sporească atât calitatea și nivelul cercetărilor, precum și gradul de utilizare a rezultatelor lor în dezvoltarea economiei naționale. Un aspect important al susținerii cercetării și științei îl reprezintă implicarea femeilor și fetelor în instituțiile și centrele de cercetare, universități etc. prin diverse politici de promovare, de informare, de consiliere pentru a asigura o reală egalitate de gen și șanse.

În acest sens studiul a avut ca scop evaluarea situației actuale privind egalitatea de gen în domeniul științei și cercetării, identificarea și prezentarea provocărilor în calea asigurării egalității de gen, precum și formularea recomandărilor cu privire la instrumentele și mecanismele ce se impun pentru reducerea inegalităților din aceste domenii în Republica Moldova.

Nota analitică descrie și analizează modul în care se manifestă inegalitatea de gen în domeniul cercetării și științei, evidențiază practicile privind asigurarea egalității de gen și promovarea potențialului științific și de cercetare al femeilor și fetelor din Republica Moldova.

Cercetarea subiectului privind asigurarea egalității de gen în cercetare și știință în Republica Moldova și-a propus:

- descrierea contextului general al integrării dimensiunii de gen în domeniul științei și cercetării;
- analiza datelor statistice disponibile privind egalitatea de gen în domeniul de cercetare și știință;
- identificarea provocărilor și impedimentelor majore în asigurarea egalității de gen în domeniile respective;
- formularea recomandărilor de politici privind promovarea egalității de gen în știință și cercetare în Republica Moldova și asigurarea continuității acțiunilor promovate.

Designul metodologic al notei analitice.

Pentru atingerea obiectivelor propuse în cadrul studiului au fost folosite atât metode specifice abordării analizei documentare, cât și metode specifice abordării cantitative, din perspectiva sistemică și interdisciplinară. Totodată, nota analitică are anumite limite metodologice, în special cu referire la acoperirea subiectului

cercetat cu metode calitative, care să exploreze mai profund problemele inegalităților de gen în cercetare și știință. În procesul de cercetare, autoarea a desfășurat o serie de interviuri cu un număr de femei din domeniul de cercetare și cel academic pentru a testa ipoteza problemei de cercetare.

Cadrul normativ național privind egalitatea de gen.

În domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, prin adoptarea legislației primare, respectiv Legea nr.5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, republicată, cu modificările și completările ulterioare, s-a asigurat armonizarea legislativă cu reglementările internaționale și comunitare în materie de egalitate.

Prin Legea nr.121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității au fost introduse o serie de reglementări importante care vizează, în general, domeniul egalității de șanse între femei și bărbați și altele, care se referă la organizarea și funcționarea la nivel instituțional a Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, a cărui misiune este de a asigura protecția

împotriva discriminării, asigurarea egalității și restabilirea în drepturi a tuturor persoanelor discriminate. În aceeași ordine de idei, la finele anului 2012 a fost aprobată Legea nr.298 din 21.12.2012 cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, prin care a fost întărită capacitatea administrativă și instituțională a instituției cu atribuții în domeniu prin înființarea mecanismului național în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați.

De asemenea, la nivel național, a fost realizată transpunerea prevederilor Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW⁵), ratificată de către Republica Moldova la data de 28 aprilie 1994.

În scopul asigurării unei abordări complexe a egalității între femei și bărbați în documentele de politici din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor, Republica Moldova s-a angajat să își apropie progresiv legislația națională de legislația UE în domeniul ocupării forței de muncă, politicii sociale și egalității de șanse, în contextul implementării Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană și a Agendei

de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană 2021-2027, precum și Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă.

Aceste obiective sunt detaliate la art.31 și art.32 punctul f, precum și Anexa III din Acordul de asociere Uniunea Europeană – Republica Moldova. În mod particular, Republica Moldova s-a angajat să transpună în legislația națională Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006⁶ privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă.

Concluziile și recomandările de politici care sunt prezentate în capitolul final al notei analitice reprezintă și un cadru de analiză pentru ulterioarele politici de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova, care au drept scop să regândească cum femeile și fetele se pot implica pro-activ la posturile de cercetare, de finanțare, de publicare, la premii academice naționale și internaționale și, în același timp, de a încuraja tinerii și tinerele din cercetare să influențeze pozitiv dezvoltarea socio – economică a țării.

5 Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (<https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/cedaw>)

6 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32006L0054>

4

CONTEXTUL ACTUAL PRIVIND ASIGURAREA EGALITĂȚII DE GEN ÎN CERCETARE ȘI ȘTIINȚĂ

Potrivit clasamentului Indexului global al egalității de gen⁷, lansat de Forumul Economic Mondial în 2022, nivelul egalității de gen în Republica Moldova a înregistrat o creștere mai proeminentă, comparativ cu anii precedenți. Nivelul mediu al egalității dintre femei și bărbați, calculat pentru șase arii strategice evaluate, a fost estimat la 62 de puncte, fiind cu 3 puncte în progres față de anul 2021⁸.

Tabelul 1:
Indexul Egalității de Gen în Republica Moldova pentru anii 2009-2022

Domeniile relevante	Indexul 2009	Indexul 2016	Indexul 2017	Indexul 2018	Indexul 2019	Indexul 2020	Indexul 2021	Indexul 2022	Tendința
Piața muncii	64	61	61	62	61	60	59	55	-4
Politica	32	36	36	36	40	47	47	61	+14
Educația	55	54	54	53	53	52	50	50	0
Accesul la resurse	77	74	75	79	77	76	73	75	+2
Percepții și stereotipuri	42	47	51	47	54	61	62	63	+1
Sănătate	73	66	65	65	65	63	64	66	+2
Indexul general	57	56	57	57	58	60	59	62	+3

Surse: Sondaje naționale de opinie realizate la comanda Centrului Parteneriat pentru Dezvoltare; datele BNS.

Totodată, ținând cont de importanța și relevanța rezultatelor activităților de cercetare și inovare pentru realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) în cele trei arii principale (economie, societate și mediu), domeniile cercetării și inovării trebuie să fie implicate plener în atingerea țintelor ODD-urilor asumate de către Republica Moldova în conformitate cu Agenda ONU 2030 pentru Dezvoltare Durabilă.

Astfel, Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova a elaborat documentul de politică publică cu genericul „Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017 - 2021 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia”⁹, care a avut drept scop să implementeze acțiuni eficiente pentru a aborda dezechilibrele de gen din societate și din organele decizionale, precum și mai buna integrare a dimensiunii de

⁷ Instrument pentru măsurarea progresului în domeniu în Uniunea Europeană, dezvoltat de către Institutul European pentru Egalitate de Gen (EIGE). Acesta oferă vizibilitate asupra a șase categorii importante care pot necesita eventuale îmbunătățiri, cum ar fi: muncă, resurse financiare, cunoaștere, timp, putere la nivel decizional și sănătate, dar și a două domenii secundare: violența împotriva femeilor și inegalitățile care se intersectează cu aceasta.

⁸ Indexul egalității de gen 2022. Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare. <https://progen.md/indexul-egalitatii-de-gen-2022/> (accesat la 29.10.2022)

⁹ Hotărârea Guvernului RM nr. 259 din 28.04.2017 cu privire la aprobarea Strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia; în: Monitorul Oficial al RM nr. 171-180 din 02.06.2017, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99875&lang=ro (accesat la 29.10.2022)

gen în politicile, programele instituționale, din păcate documentul de politici nu abordează nici într-un mod inegalitățile de gen pentru domeniul științei și cercetării.

În același context, în anul 2019 Guvernul Republicii Moldova a aprobat un alt document de politică publică intitulată „Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia”¹⁰. Spre regret, atât Programul național, cât și Planul de acțiuni nu prevăd măsuri concrete, care să asigure participarea deplină și efectivă a femeilor în domeniul științei și cercetării, precum și oportunități egale pentru a ocupa funcții de conducere la toate nivelele procesului decizional și de acces la resursele de finanțare pentru cercetare.

În aceeași ordine de idei în 2018 în domeniul cercetării a fost aprobată HG nr. 1082 cu privire la aprobarea Foii naționale de parcurs pentru integrarea Republicii Moldova în Spațiul european de cercetare pe anii 2019-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia. Prezenta Foaie de parcurs pentru integrarea Republicii Moldova în Spațiul european de cercetare menționează expres Prioritatea nr.4 despre egalitatea de gen în cercetare. De altfel, acest angajament de

asigurare a egalității de gen prevede o serie de obiective specifice și acțiuni ce presupun consolidarea dimensiunii de gen în domeniul de cercetare.

Potrivit comunicării Comisiei europene cu privire la Spațiul european de cercetare, statelor membre ale UE li se recomandă: eliminarea barierelor legislative și de altă natură care împiedică recrutarea, menținerea și dezvoltarea carierei cercetătorilor-femei în deplină conformitate cu legislația UE privind egalitatea gender; evitarea dezechilibrelor gender în procesele de luare a deciziilor; consolidarea dimensiunii gender în programele de cercetare; angajarea în parteneriate cu agenții de finanțare, organizații de cercetare și universități pentru promovarea schimbărilor culturale și instituționale gender-statute, acorduri de performanță, premii; asigurarea că cel puțin 40% de femei sânt reprezentate în participarea la comisiile de recrutare/avansare în carieră, stabilire și evaluare.

În Republica Moldova egalitatea gender în cercetare și știință nu a fost reflectată ca o problemă majoră până în prezent. Tradițional, în știință sânt angajate mai multe femei decât bărbați, dar în poziții de conducere situația este inversă.¹¹

Analiza datelor statistice pentru anul 2021 denotă că, activitatea de cercetare - dezvoltare și știință¹² s-a desfășurat în 67 de unități, inclusiv:

38

de institute și centre
de cercetare

19

instituții de învățământ
superior

10

alte tipuri de
unități

Din totalul unităților cu activitate de cercetare-dezvoltare, 51 de unități (sau 76,1%) au forma de proprietate de stat, cu finanțare publică. Către sfârșitul anului 2021, în domeniul cercetării-dezvoltării activau 4157 de salariați, în creștere

cu 2,6% față de numărul înregistrat la sfârșitul anului 2020. Ponderele femeilor era de 51,7%, în creștere cu 0,8 puncte procentuale față de cea înregistrată în anul 2020.

¹⁰ Hotărârea Guvernului RM nr. 381 din 01.08.2019 cu privire la aprobarea Programului național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia; În: Monitorul Oficial al RM nr. 256-259 din 16.08.2019, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124073&lang=ro# (accesat la 29.10.2022)

¹¹ Hotărârea Guvernului RM nr. 1081 din 08.11.2018 cu privire la aprobarea Foii naționale de parcurs pentru integrarea Republicii Moldova în Spațiul european de cercetare pe anii 2019-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia

¹² Activitatea de cercetare-dezvoltare nu include pregătirea cadrelor, activitatea de producție, activitatea organelor de gestionare, servicii științifice și tehnologice.

Tabelul 2:
Salariați din activitatea de cercetare-dezvoltare după ocupații, în 2017-2021

	2017		2018		2019		2020		2021	
	Total	inclu- siv femei	Total	inclu- siv femei	Total	inclu- siv femei	Total	inclu- siv femei	Total	inclu- siv femei
	4697	2366	4451	2263	4058	2037	4052	2062	4157	2150
cercetători	3180	1542	3054	1483	2767	1315	2907	1430	2920	1459
tehnicieni	311	201	257	167	275	187	316	212	245	172
personal auxiliar	582	296	576	319	510	292	460	240	561	291
alte categorii de salariați	624	327	564	294	506	243	369	180	431	228

Surse: Activitatea de cercetare-dezvoltare în perioada anilor 2017-2021. Date BNS.

În ceea ce privește personalul de conducere, științifico-didactic și didactic, rapoartele Biroului Național de Statistică indică că, în anul de studii 2021/22, în instituțiile de învățământ superior își desfășoară activitatea 4,0 mii persoane (personal de bază), cu 2,4% mai puțin comparativ cu anul de studii precedent. Din total personal, 2,4 mii persoane dețin titlu științific (sau 60%), dintre care:

87,5%
de doctor în științe

2,5%
de doctor habilitat

Conform statisticilor naționale, femeile rămân în continuare subreprezentate în majoritatea posturilor din știință, inginerie și management de la nivelurile ierarhice superioare¹³, chiar și în sectoarele în care sunt majoritare, cum ar fi educația. De altfel, femeile sunt subreprezentate în sectoarele educaționale și în carierele din domeniile STIM, reprezentând doar 20,4 % din profesioniștii din știință și inginerie. Totodată reprezentarea femeilor variază și depinde de specializările din STIM¹⁴.

Chiar dacă au existat unele evoluții pozitive pentru cercetătoare și participarea lor a crescut modest în ultimii ani pe unele domenii de cercetare (a se vedea Tabelul 3), cu regret numărul cercetătoarelor continuă să fie în descreștere comparativ cu anul 2020, iar cel mare decalaj de gen în numărul cercetătorilor, se înregistrează, în special, în domeniul științelor reale, precum sectorul ingineresc, TIC, fizică și matematică.

¹³ https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/50%20Statistica%20gender/50%20Statistica%20gender___GEN02/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 29.10.2022)

¹⁴ <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7367> (accesat la 29.10.2022)

Tabelul 3:
Cercetători pe domenii științifice, în 2017-2021

	2017		2018		2019		2020		2021	
	Total	inclu- siv femei	Total	inclu- siv femei	Total	inclu- siv femei	Total	inclu- siv femei	Total	inclu- siv femei
Cercetători TOTAL	1542	3054	3 054	1 483	2767	1315	2907	1430	2920	1459
științe naturale	1117	554	1 083	542	1018	516	985	487	941	469
științe ingineresti și tehnologice	466	106	445	103	403	83	351	71	336	69
științe medicale	428	240	369	205	339	192	402	251	396	240
științe agricole	392	199	392	195	352	169	453	217	464	226
științe sociale	459	280	464	285	393	230	477	278	535	323
științe umaniste	318	163	301	153	262	125	239	126	248	132

Surse: Activitatea de cercetare-dezvoltare în perioada anilor 2017-2021. Date BNS.

De fapt statisticile arată în mod constant că femele devin mai puțin interesate de materiile din domeniile STIM încă din școală și există o probabilitate modestă ca ele să urmeze o specializare în domeniul științific tehnic în învățământul superior. În acest sens, nu există o explicație unică pentru nivelul scăzut al femeilor și fetelor în STIM, printre aceste motive numărându-se și: sau informarea insuficientă de către profesorii din școli a carierelor în domeniile STIM, o lipsă a modelelor feminine în domeniu – femei din știință și cercetare promovate în articole media și reportaje etc., prejudecăți inconștiente la interviurile de angajare, faptul că femeile sunt mai puțin înclinate să candideze pentru posturile de conducere în comparație cu bărbații și tendința de a direcționa femeile spre învățământ și tutorat, mai degrabă decât spre domeniul de cercetare și mediul academic.

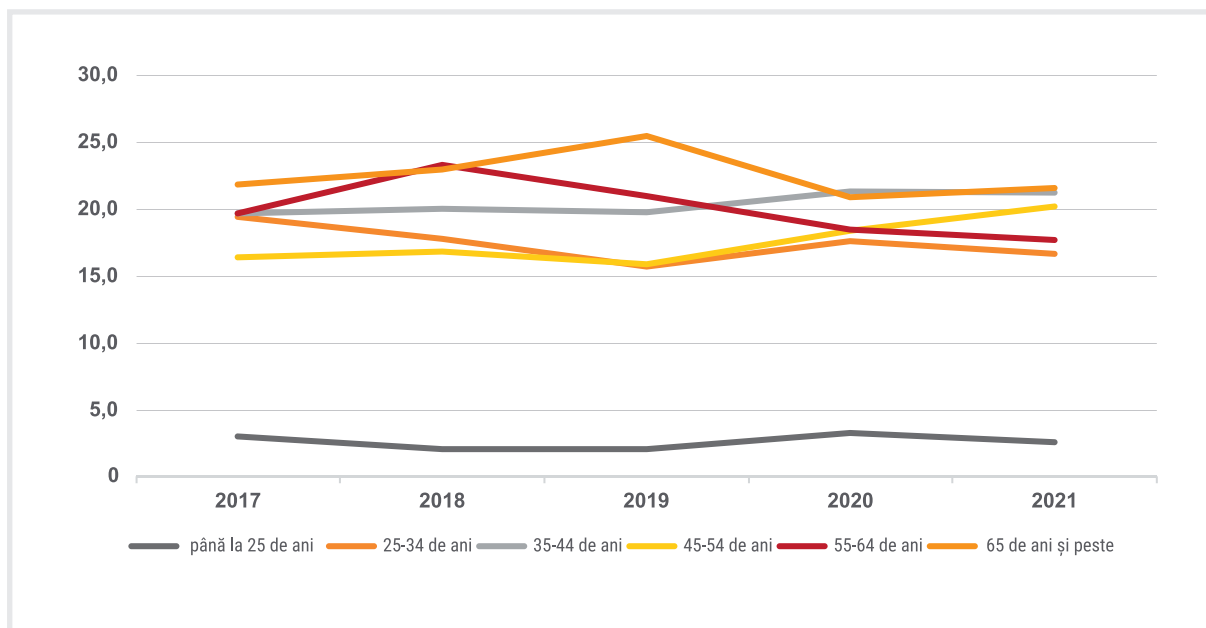
În același timp, tratamentul inegal și discrimi-

narea femeilor reprezintă o încălcare serioasă a drepturilor fundamentale ale femeilor. Conform datelor din documentele de politici, numărul cercetătorilor raportat la un milion de locuitori este de 4,5 ori mai mic în Republica Moldova decât media europeană. Emigrarea și creșterea mediei de vârstă sunt alte fenomene negative care influențează calitatea personalului antrenat în cercetare.¹⁵

O preocupare alarmantă pe domeniile date, conform ultimelor statistici, este îmbătrânirea sectorului de cercetare. Analiza privind distribuția cercetătorilor pe grupe de vârstă atestă o situație îngrijorătoare. Astfel, ponderea cea mai mare în anul 2021 o dețineau cercetătorii cu vârsta de peste 64 ani (21,6%) urmată de cei cu vârsta cuprinsă între 35-44 ani (21,2%), succedată cu o creștere modestă a ponderii cercetătorilor cu vârsta cuprinsă între 45-54 ani (cu 1,8 p.p.) în comparație cu anul 2020.

¹⁵ Hotărârea Guvernului RM nr. 381 din 01.08.2019 cu privire la aprobarea Programului național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia.

Figura 1:
Distribuția cercetătorilor pe grupe de vârstă, în 2017-2021

Surse: Elaborat de autoare în baza datelor BNS¹⁶

În baza bunelor practici internaționale¹⁷ se cunoaște că doar prin interacțiunea dintre diversele domenii de cercetare se poate obține dezvoltarea potențialului economic, social și cultural, iar femeile din cercetare și inovare pot contribui la realizarea acestor conexiuni, reprezentând un potențial valoros, care are nevoie de toate resursele disponibile pentru a răspunde crizelor orientate spre diverse sectoare: economic, energetic, de mediu, sanitar, de educație, etc. și pentru a putea face față schimbărilor din întreaga societate. Astfel, întrucât este necesar de a promova și facilita dezvoltarea carierelor femeilor și o mai mare prezență a tinerilor, mai ales a studentelor și femeilor din mediul academic, în domeniile STIM.

În ceea ce privește programul de lucru, din salariatăii care au desfășurat activitate de cercetare-dezvoltare în anul 2021, 55,9% au lucrat cu

normă întreagă de timp, iar în anul 2021, 87,3% din salariatăii din activitatea de cercetare-dezvoltare erau încadrați în instituțiile de stat, pe când în anul precedent această pondere era de 91,0%.¹⁸ Prin urmare se atestă o creștere a timpului de muncă a mai multor angajați și angajate la un singur loc de muncă, în domeniul respectiv, totuși un procentaj destul de mare, de circa 40%, desfășoară activități în afara domeniului cercetării și științei, ceea ce poate influența calitatea muncii în domeniul de cercetare și știință.

În ceea ce privește câștigul salarial în cercetare, acesta este unul modest și insuficient, în pofida majorărilor salariale din ultimii ani, și nu este unul motivant și atractiv pentru a menține profesioniștii în domeniile de cercetare și știință atât bărbații, cât și femeile.

Tabelul 4:
Câștigul salarial mediu lunar brut în domeniul cercetării-dezvoltării, în 2015-2021

lei	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Cercetare-dezvoltare	5 614,3	6 033,0	6 437,6	7 052,2	8 269,3	8 677,8	9 941,2

Surse: Elaborat de autoare în baza datelor BNS.

¹⁶ Activitatea instituțiilor de învățământ superior în anul de studii 2021/22, Biroului Național de Statistică al RM, https://statistica.gov.md/ro/activitatea-institutiilor-de-invatamant-superior-in-anul-de-studii-202122-9454_3519.html (accesat la 29.10.2022)

¹⁷ Report: She Figures 2021 - Gender in research and innovation. www.euraxess.ec.europa.eu/worldwide/lac/report-she-figures-2021-gender-research-and-innovation (accesat la 22.11.2022)

¹⁸ https://statistica.gov.md/ro/activitatea-de-cercetare-dezvoltare-in-anul-2021-9454_59408.html (accesat la 29.10.2022)

Conform datelor din analiza de politici privind *Evaluarea inter pares a sistemului de cercetare și inovare al Republicii Moldova*¹⁹, cheltuielile pentru cercetare și inovare per capita însușează aproximativ 6,6 euro, de 80 de ori mai

puțin decât media Uniunii Europene²⁰. În astfel de condiții de finanțare e destul de dificil să re-gândești o traiectorie de dezvoltare accelerată a domeniului și de raliere la obiectivele-țintă europene de finanțare a cercetării și inovării.

Tabelul 5:
Cheltuieli pentru cercetare-dezvoltare, în 2017-2021

milioane lei	2017		2018		2019		2020		2021	
	Total	inclusiv în unitățile de stat	Total	inclusiv în unitățile de stat	Total	inclusiv în unitățile de stat	Total	inclusiv în unitățile de stat	Total	inclusiv în unitățile de stat
Cheltuieli TOTAL*	453,9	401,3	484,5	433,1	498.0	440.7	469.6	418.6	560.5	455.3
Cheltuieli curente**	436,9	385,1	469,5	419,4	484.5	428.7	2907	1430	2920	1459
Cheltuieli capitale***	17,0	16,2	15,0	13,7	13.5	12.0	316	212	245	172

Surse: Elaborat de autoare în baza datelor BNS²¹

* Cheltuieli interne – cheltuieli pentru activitățile efectuate cu forțele proprii

** Exclusiv uzură și/sau amortizare

*** Conform Clasificației bugetare (Nr.208 din 24.12.2015) active nefinanciare

În anul 2021, cheltuielile efectuate pentru activitatea de cercetare-dezvoltare au reprezentat doar 0,23% din produsul intern brut. În anul 2021, comparativ cu anul 2020, cheltuielile pentru activitatea de cercetare-dezvoltare

s-au majorat cu 90,9 milioane (cu 19,4%). Ponderea majoritară în suma totală de cheltuieli pentru cercetare-dezvoltare o dețin cheltuielile curente - 95,9%, cheltuielilor capitale revenind 4,1%.²²

19 https://ec.europa.eu/research-and-innovation/sites/default/files/rio/report/PR%2520Moldova_Executive%2520Summary%2520MD.pdf

20 <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-peerreview-moldovan-research-and-innovation-system>

21 Activitatea instituțiilor de învățământ superior în anul de studii 2021/22, Biroului Național de Statistică al RM, https://statistica.gov.md/ro/activitatea-institutiilor-de-invatamant-superior-in-anul-de-studii-202122-9454_3519.html (accesat la 29.10.2022)

22 https://statistica.gov.md/ro/activitatea-de-cercetare-dezvoltare-in-anul-2021-9454_59408.html (accesat la 29.10.2022)

5

PROVOCĂRI ȘI IMPEDIMENTE ÎN ASIGURAREA EGALITĂȚII DE GEN ÎN CERCETARE ȘI ȘTIINȚĂ

În pofida eforturilor existente de promovare a egalității de gen și a șanselor egale, femeile continuă să se confrunte cu un acces inegal la posturile de cercetare, finanțare, publicare sau la premii academice. Totodată femeile și fetele sunt mai afectate de criteriile intransigente de promovare și recunoaștere și de politici insuficiente de finanțare, precum și de lipsa unor măsuri de consiliere privind perspectivele tinerelor femei de știință care sunt deosebit de dificile.

Per ansamblu toți acești factori contribuie la „exodul de creiere” din domeniile de cercetare și știință. De altfel, pozițiile deseori inferioare ale femeilor în domeniul științific, sau chiar în

societate, nu sunt justificate de vreun criteriu obiectiv, ci mai degrabă acest lucru se datorează relațiilor și stereotipurilor de gen, care fac dificultoase adeseori perspectivele de carieră a femeilor din cercetare și știință.

În acest sens, analiza datelor din tabelul de mai jos scoate în evidență un decalaj de gen pe pozițiile gradelor științifice dintre bărbați și femei, în special la gradul de doctor habilitat, în domeniul precum științele sociale, ingineresti și tehnologice și cele agricole. În ceea ce privește gradul de doctor, datele statistice relevă o situație mai bună cu o pondere mai ridicată a femeilor în majoritatea domeniilor științifice.

Tabelul 6:
Cercetători cu titluri științifice pe domenii științifice, în 2018-2021

	2018				2019				2020				2021			
	doctor habilitat		doctor în științe		doctor habilitat		doctor în științe		doctor habilitat		doctor în științe		doctor habilitat		doctor în științe	
	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei
Cercetători cu titluri științifice	363	81	1286	629	346	77	1217	579	335	81	1275	651	346	105	1239	630
științe naturale	125	22	488	236	123	23	483	235	100	17	436	230	100	17	422	226
științe ingineresti și tehnologice	31	1	121	25	30	1	122	27	21	1	97	14	25	3	94	12
științe medicale	66	20	153	93	61	18	146	82	70	21	157	102	60	22	132	80
științe agricole	34	4	134	40	33	5	127	36	38	5	166	72	35	5	164	75
științe sociale	55	19	234	149	49	16	208	130	59	20	285	163	78	41	287	163

	2018				2019				2020				2021			
	doctor habilitat		doctor în științe		doctor habilitat		doctor în științe		doctor habilitat		doctor în științe		doctor habilitat		doctor în științe	
	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei	Total	inclusiv femei
științe umaniste	52	15	156	86	50	14	131	69	47	17	134	70	48	17	140	74
Structura, %	363	81	1 286	629	346	77	1 217	579	100	100	100	100	100	100	100	100
științe naturale	125	22	488	236	123	23	483	235	29.9	21.0	34.2	35.3	28.9	16.2	34.1	35.9
științe ingineresti și tehnologice	31	1	121	25	30	1	122	27	6.3	1.2	7.6	2.1	7.2	2.9	7.6	1.9
științe medicale	66	20	153	93	61	18	146	82	20.9	25.9	12.3	15.7	17.3	20.9	10.6	12.7
științe agricole	34	4	134	40	33	5	127	36	11.3	6.2	13.0	11.1	10.1	4.8	13.2	11.9
științe sociale	55	19	234	149	49	16	208	130	17.6	24.7	22.4	25.0	22.6	39.0	23.2	25.9
științe umaniste	52	15	156	86	50	14	131	69	14.0	21.0	10.5	10.8	13.9	16.2	11.3	11.7

Surse: Elaborat de autoare în baza datelor BNS

Pe de altă parte, datele generale statistice arată că ponderea femeilor cu titluri științifice în domeniul educației o devansează ușor pe cea a bărbaților (55% și, respectiv, 45%)²³. Aceeași tendință cu o preponderență nesemnificativă a femeilor în activitatea de cercetare-dezvoltare este întâlnită și la Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare (ANCD). Analiza Registrului cercetătorilor aflat în gestiunea ANCD arată că, din anul 2020 în domeniul cercetării activează 3179 de persoane, din care 1591 sunt femei (50,05%)²⁴. Aceste date nu sunt dezagregate pe gen sau/ și pe vârstă, astfel, nu permite realizarea unei analize mai profunde a tendinței demografice și de gen pe domeniile de cercetare. La o analiză atentă a Registrului cercetătorilor și cercetătoarelor deținută de ANCD pe domenii de cercetare se observă totuși un decalaj de gen pe domenii, precum

tehnologiile, științele fizice și ingineresti unde ponderea bărbaților este de peste 90%. Chiar și în domenii socio-umaniste se atestă o situație asemănătoare, cum ar fi, de exemplu, în științele istorice.

Motivele pentru această situație sunt numeroase și complexe, inclusiv stereotipuri negative, prejudecăți și atitudini părtinitoare, conștientizate sau nu de profesioniștii din domeniile date. La fel, în rezultatul discuțiilor cu cercetătoarele de la fostul Institutul de Istorie al AȘM, s-a afirmat ipoteza că și femeile care lucrează în cercetare, ca și alte femei din alte sectoare, sunt nevoite să dedice mai mult timp obligațiilor de familie decât colegii lor bărbați, acest lucru influențând în timp capacitatea de implicare și promovare în cariera științifică și academică.

²³ Activitatea instituțiilor de învățământ superior în anul de studii 2021/22, Biroului Național de Statistică al RM, https://statistica.gov.md/ro/activitatea-institutiilor-de-invatamant-superior-in-anul-de-studii-202122-9454_3519.html (accesat la 29.10.2022)

²⁴ Registrul cercetătorilor. Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare, 2020, <https://ancd.gov.md/ro/content/registrul-cercet%C4%83torilor> (accesat la 29.10.2022)

Astfel, acest moment subliniază și mai mult că obligațiile profesionale și familiale reprezintă frecvent un obstacol enorm care afectează în mod particular evoluția femeilor în cariera științifică sau academică și totodată constituie una dintre cele mai importante cauze ale renunțării la aceste cariere profesionale.

Rolul social prestabilit al femeilor afectează nu numai viața personală a acestora, ci și experiența la locul de muncă, având mai multe implicații. Deși cercetările arată că femeile au exact aceleași aptitudini, metode și abordări generale ale problemelor științifice, ca și bărbații, ele sunt subreprezentate la nivelurile ierarhice superioare. Factorii care generează această situație sunt complecși, după cum o arată analiza datelor din literatura de specialitate și cercetările axate pe domeniul educației²⁵.

În aceeași ordine de idei, egalitatea de gen nu s-a realizat pe deplin încă în mediul științific și

academic, situația variind în funcție, de domeniile de cercetare și în gradul academic, astfel, este evidentă prezența scăzută a femeilor în cele mai înalte poziții academice și decizionale din institutele științifice și în universitățile din țară, ceea ce indică asupra existenței fenomenului numit „plafonul de sticlă”, adică barierele invizibile bazate pe prejudecăți, care limitează femeile să acceadă la posturi de răspundere.

În ceea ce privește promovarea carierei în mediul academic, ea este una puternic influențată de participarea bărbaților la cele mai înalte funcții universitare, ceea ce le permite un acces mai mare la procesele decizionale și cele de redistribuire a resurselor financiare, aferente instituțiilor universitare. Când privește femeile, în ultimii 10 ani participarea lor în funcții de conducere în calitate de rectori rămâne una joasă, fără a se contura tendințe de schimbare în creșterea numărului de femei în conducerea universitară (vezi tabelul 7 de mai jos).

Tabelul 7:
Numărul rectorilor în Republica Moldova, în 2012-2021

	Numărul de persoane		Ponderea, %	
	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați
2012	8	24	25.0	75.0
2013	7	23	23.3	76.7
2014	7	21	25.0	75.0
2015	10	19	34.5	65.5
2016	7	22	24.1	75.9
2017	6	22	21.4	78.6
2018	7	20	25.9	74.1
2019	6	21	22.2	77.8
2020	5	18	21.7	78.3
2021	5	19	20.8	79.2

Surse: Elaborat de autoare în baza datelor BNS

Putem afirma că atitudinea tradițională față de rolul femeilor în societate și familie este o barieră importantă în calea avansării lor pe scară ierarhică în domeniul STIM. Din acest motiv, pozițiile cele mai importante revin bărbaților. Acest lucru

este demonstrat de ponderea femeilor în funcțiile care presupun selectarea în bază de concursuri/ de conducere (așa-zisa „piramidă profesională”). Astfel, conform unui studiu²⁶, femeile reprezintă:

²⁵ Mihaela Mocanu, Carmen Emanuela Rusu. Egalitatea de gen în mediul științific și academic, la nivelul Uniunii Europene, Revista Română de Sociologie, serie nouă, anul XXVII, nr. 3-4, p. 301-316, București, 2016, <https://www.revistadesociologie.ro/sites/default/files/08-mmocanu.pdf> (accesat la 29.10.2022)

²⁶ Cuciureanu I. Femeile în Republica Moldova: de la 58% studenți la 4% academicieni. <https://cuciureanu.wordpress.com/2020/12/31/femeile-din-republica-moldova-de-la-58-studenti-la-4-academicieni/#more-1855> (accesat la 04.11.2022)

- **31,1%** din cercetătorii științifici aleși ca membri ai Secțiilor de științe ale Academiei de Științe a Moldovei (14 din totalul celor 45 membri aleși în prezent pe o perioadă de 4 ani),
- **31,4%** din directorii institutelor de cercetare (11 din totalul celor 35 directori),
- **20,8%** din rectorii instituțiilor de învățământ superior (5 din cei totalul celor 24 rectori).

Cea mai mică ponderea a femeilor se înregistrează, cu regret, printre membrii Academiei de Științe a Moldovei, instituție publică de interes național care reunește personalități cu realizări deosebite în domeniile cercetării și inovării. Astfel, ponderea femeilor printre membrii AȘM este de 8,6% (5 din totalul celor 58 membri), iar printre membrii titulari (academicieni) ai AȘM - doar de 5,3% (2 din totalul celor 38 membri titulari)²⁷.

După cum s-a menționat anterior, această tendință este explicată prin existența unui „plafon de sticlă”, fenomen cunoscut și studiat în statele occidentale de mai mulți ani. În Republica Moldova această formă de discriminare de gen nu este abordată. Ba mai mult, ea nu este analizată nici în documentele de politici și nici discutată de opinia publică. Respectiv, această situație nu poate fi analizată statistic de către autorii de politici și experți în domeniu, ci doar prin instrumente de cercetare calitativă (interviuri aprofundate, focus grupuri).

Se cunoaște faptul, că diversitatea de gen din cadrul consiliilor de administrație atât a centrelor de cercetare, cât și a universităților pot aduce idei inovatoare, pot crește competitivitatea și performanța pentru o mai bună guvernare corporativă în domeniile respective. Existența mai multor femei în poziții de conducere a demonstrat nu odată lumii exterioare că o entitate, fie publică sau privată, de cercetare sau academică înțelege complexitatea sectoarelor și pot să concureze la nivel global.

Prin limitarea prezenței femeilor în domeniul cercetării și științei datorită stereotipurilor conștiente și inconștiente, se subminează un potențial important care a fost creat la universitățile noastre și se devalorizează un capital uman calificat. Irosirea nejustificată a acestui capital uman reduce avantajele potențiale pentru industriile din domeniul cercetării și inovării și pentru dezvoltarea economică generală. Știința și cercetarea au nevoie în mod constant de idei noi și fără îndoială că, cele mai bune idei apar într-o comunitate diversă.

²⁷ Membrii Academiei de Științe a Moldovei, www.asm.md/membr (accesat la 04.11.2022)

6

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI DE POLITICI

În contextul analizei realizate supra pot fi evidențiate următoarele concluzii:

- Transpunerile legislației naționale privind egalitatea de gen în acțiuni practice, pentru a rezolva dezechilibrele de gen din instituțiile de cercetare și cele academice, precum și de la nivelul mecanismelor decizionale din cercetare și știință sunt precare și fragmentare.
- Deși se atestă anumite schimbări pozitive în ultimii ani, egalitatea de gen nu s-a realizat pe deplin încă în mediul științific și academic, situația variind în funcție de domeniile de cercetare și gradul academic.
- Prezența scăzută a femeilor în cele mai înalte poziții academice și decizionale din institutele științifice și universități rămâne a fi una scăzută, ceea ce permite de a vorbi despre existența unui „plafon de sticlă”, a unor bariere invizibile bazate pe prejudecăți, care împiedică femeile să accedă la posturi decizionale înalte și medii.
- Ca urmare a alocărilor financiare foarte modeste, domeniile de cercetare sunt subfinanțate, astfel se constată subtil faptul că în domeniul cercetării și științei femeile rămân a fi încă remunerate mai puțin decât bărbații pentru aceeași muncă;
- Se menține în continuare insuficiența de date și a evidențe statistice dezagregate pe domeniile de cercetare și știință după categorii de vârstă, gen, funcții manageriale, etc. date cu privire la egalitatea de gen în programele de cercetare și academice nu permite o analiză mai complexă a problemei, dar și o acoperire multidimensională și stratificată a ei, respectiv, prognozarea tendințelor în acest sector;

Angajamentele asumate de către Guvernul Republicii Moldova în contextul declarării cercetării și științei drept priorități naționale, trebuie să fie reflectate în acțiunile adoptate de politici și în resursele financiare alocate. Cel mai important este să asigure că egalita-

tea de gen rămâne în continuare o prioritate cheie cheie pentru consolidarea spațiului de cercetare și a celui academic prin încurajarea implicării atât a bărbaților, cât și a femeilor din perspectiva meritelor și excelenței în domeniile date.

În baza constatărilor de mai sus, propunem următoarele recomandări:

- În contextul politicilor actuale naționale de integrare a dimensiunii de gen, se recomandă autorităților guvernamentale cu atribuții în domeniul cercetării și științei conform Cap. IV (art. 57-62) din Codul cu privire la Știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259-XV din 2004, cu ulterioarele modificări din 2018 să transpună efectiv legislația națională privind egalitatea de gen în politicile și programele de cercetare și inovare.
- Pentru a rezolva dezechilibrele de gen din procesele decizionale, de finanțare, publicare și diseminare, precum și consolidarea dimensiunii de gen în politici, programe și proiecte de cercetare și dezvoltare se cere să fie modificată metodologia de finanțare a proiectelor din domeniile cercetării și inovării, HG nr. 583/2020 din 31.07.2020 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 226/2018 cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare și Anexa nr. 1 HG nr. 382/2019 cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare a proiectelor din domeniile cercetării și inovării, care să includă principiul asigurării egalității de gen prin

introducerea cotei minime de gen (în raport de 40% spre exemplu, precum în proiectele internaționale de tip H2020);

- Autoritățile cu competențe directe în domeniul cercetării, științei și inovării (MEC; ANACEC; ANCD, etc.) care organizează apeluri de proiecte naționale/internaționale să asigure dimensiunea de gen în anunțul apelului și prin aplicarea unui tratament egal și nediscriminatoriu față de subiecții subreprezențați (femeii, tineri, minorități etnice, etc) din domeniile cercetării și inovării la toate etapele de desfășurare a concursurilor de proiecte;
- Obligatoriu în apelurile de proiecte să fie inclus respectarea vârstei de pensionare, deoarece din păcate în cercetare, vârsta de pensionare nu este deloc respectată și în așa mod se creează condiții artificiale și favorabile în cercetare pentru persoanele ce au vârsta peste limita de pensionare. În așa mod, doamnelor cât și tinerilor/-relor în cercetare li se limitează în mod artificial și intenționat de către unii actori din comunitatea științifică accesul la finanțarea proiectelor de cercetare naționale. Acest moment, are un rol decisiv la exodul din țară a cercetătorilor/cercetătoarelor, în special tineri/-e antrenate în cercetare ce au rezultate remarcabile, dar care ulterior contribuie la dezvoltarea comunităților științifice din alte state europene și nu a Republicii Moldova;
- Preluarea practicilor din comunitatea europeană ce ține de amenajarea spațiilor pentru copii la locul de muncă, asigurate de către angajator pentru a facilita și a asigura participarea doamnelor la procesul științific. Această măsură este absolut indispensabilă pentru organizațiile de cercetare, deoarece în cazul în care doamnele au în îngrijire copii care din anumite motive, în unele zile nu pot frecventa grădinița ori școala, sunt în imposibilitatea de a participa la diferite activități ce țin de activitatea științifică, ori chiar concursuri de angajare, apeluri de proiecte, ședințe de lucru, etc.;
- Asigurarea sănătății și securității muncii în cadrul laboratoarelor științifice (chimie, fizică, biologie, ori alte domenii) în special pentru femei pe perioada sarcinii, legislația muncii aferent domeniului cercetării nu prevede asigurarea unui spațiu sigur pentru sănătatea femeilor/fetelor pe durata sarcinii, acestea sunt nevoite să își stopeze activitatea de cercetare, ceea ce duce la diminuarea anilor de experiență profesională și de participare în rând cu bărbații la activitatea științifică;
- Realizarea diferitor formări, instruirii, asigurate de către MEC, ANACEC, ANCD ori angajatori referitor la discriminarea femeilor/fetelor în cercetare și discriminarea lor în mediul academic/cercetare precum și prevenirea diferitor forme de hărțuire. Acest tip de activități ar trebui să fie organizate atât cu participarea bărbaților cât și a femeilor;
- Realizarea de către MEC, ANACEC, ANCD a diferitor ședințe, chestionare anonime pe parcursul /ori la finele studiilor de doctorat, proiectelor de cercetare în care sunt implicate femeile în scopul monitorizării și/sau evidențierii diferitor discriminări, inegalități în raport cu femeile în cercetare.
- BNS și ANCD să dezvolte mai complex metodologia existentă privind statisticile diferențiate pe gen pentru întreaga activitate academică și științifică, în afara de statisticile privind resursele umane, precum și să elaboreze indicatori credibili pentru măsurarea proceselor de schimbare instituțională la nivel național privind asigurarea egalității de gen în domeniul cercetării și academic;
- Dezvoltarea și promovarea unor campanii de sensibilizare ce trebuie să vizeze atât bărbații, cât și femeile, deoarece aceștia (conștient sau inconștient) reproduc stereotipurile de gen care pot duce la internalizarea barierelor culturale și instituționale în evoluția carierei femeilor în domeniul științific și academic, în special, încurajându-le să opteze pentru carierele conexe mediului academic și de cercetare în toate domeniile științifice, cu un accent special pe inginerie și sectorul tehnologic, unde participarea femeilor rămâne sub medie;
- Crearea rețelelor și platformelor online/offline de sprijin reciproc, precum și împărtășirea celor mai bune practici de susținere a egalității de gen în știință și cercetare atât pe plan național, cât și european;

7

BIBLIOGRAFIE:

1. Activitatea instituțiilor de învățământ superior în anul de studii 2021/22, Biroului Național de Statistică al RM, https://statistica.gov.md/ro/activitatea-institutiilor-de-invatamant-superior-in-anul-de-studii-202122-9454_3519.html (accesat la 29.10.2022)
2. Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (reformă); <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0054> (accesat la 24.10.2022)
3. Legea Republicii Moldova nr. 5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați; În: Monitorul Oficial al RM nr. 47-50 din 24.03.2006, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133167&lang=ro# (accesat la 24.10.2022)
4. Legea nr. 298 din 21.12.2012 cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității; În: Monitorul Oficial al RM nr. 48 din 05.03.2013, <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=346943&lang=1> (accesat la 24.10.2022)
5. Hotărârea Guvernului RM nr. 259 din 28.04.2017 cu privire la aprobarea Strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia; În: Monitorul Oficial al RM nr. 171-180 din 02.06.2017, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99875&lang=ro (accesat la 24.10.2022)
6. Hotărârea Guvernului RM nr. 381 din 01.08.2019 cu privire la aprobarea Programului național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia; În: Monitorul Oficial al RM nr. 256-259 din 16.08.2019, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124073&lang=ro# (accesat la 24.10.2022)
7. Hotărârea Guvernului RM nr. 1081 din 08.11.2018 cu privire la aprobarea Foii naționale de parcurs pentru integrarea Republicii Moldova în Spațiul european de cercetare pe anii 2019-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia; În: Monitorul Oficial nr.6-12/2 din 11.01.2019
8. Hotărârea pentru aprobarea Regulamentului privind alegerea cercetătorilor științifici în calitate de membri ai secțiilor de științe ale Academiei de Științe a Moldovei nr. 896 din 12.09.2018
9. Mocanu Mihaela, Carmen Emanuela Rusu. Egalitatea de gen în mediul științific și academic, la nivelul Uniunii Europene, Revista Română de Sociologie, serie nouă, anul XXVII, nr. 3-4, p. 301-316, București, 2016, <https://www.revistadesociologie.ro/sites/default/files/08-mmocanu.pdf> (accesat la 29.10.2022)
10. Membrii Academiei de Științe a Moldovei, www.asm.md/membri (accesat la 04.11.2022)
11. Registrul cercetărilor. Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare, 2020, <https://ancd.gov.md/ro/content/registrul-cercet%C4%83torilor> (accesat la 29.10.2022)

12. <https://moldova.unfpa.org/ro/news/moldova-r%C4%83m%C3%A2ne-%C3%AEn-urm%C4%83-cu-realizarea-egalit%C4%83%C8%9Bii-de-gen-%C3%AEn-toate-sferele-vie%C8%9Bii-conform> (accesat la 29.11.2022)
13. <https://mecc.gov.md/ro/content/11-februarie-ziua-internationala-femeilor-si-fetelor-cu-activitati-domeniul-stiintei> (accesat la 26.11.2022)
14. <https://cuciureanul.wordpress.com/2020/12/31/femeile-din-republica-moldova-de-la-58-studenti-la-4-academicieni/#more-1855> (accesat la 26.11.2022)

DESPRE AUTOR

MARIANA IAȚCO
dr. conf. univ.,

IMPRESSUM

Friedrich-Ebert-Stiftung Moldova

Website: www.fes-moldova.org

Facebook: Friedrich Ebert Stiftung Moldova

Email: fes@fes-moldova.org

AO „Institutum Virtutes Civilis”

Website: www.ivcmoldova.org

Facebook: @InstitutumVirtutesCivilis

Email: ivc.moldova@gmail.com

Acest produs a fost elaborat în cadrul proiectului **„Parteneriate pentru liderismul femeilor și bună guvernare”**, implementat de **Fundația „Friedrich Ebert” Moldova** și **AO „Institutum Virtutes Civilis”** cu suportul financiar al **Uniunii Europene** și **Fundației „Friedrich Ebert”**.

Opiniile exprimate în analiză sunt cele ale autorului și nu reflectă neapărat viziunile donatorilor.

Acest material poate fi preluat, utilizat și/sau citat doar cu indicarea sursei.

Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 și Planul de acțiuni privind implementarea acestuia spre regret, nu prevăd măsuri concrete, care să asigure participarea deplină și efectivă a femeilor în domeniul științei și cercetării, precum și oportunități egale pentru a ocupa funcții de conducere la toate nivelele. În pofida eforturilor existente de promovare a egalității de gen și a șanselor egale, femeile continuă să se confruntă cu un acces inegal la posturile de cercetare, finanțare, publicare sau la premiile academice. Rămân a fi mai afectate de criteriile intransigente de promovare și recunoaștere, de politici insuficiente de finanțare, de consiliere a carierii profesionale cu viața de familie, care sunt mai dificile pentru femei.

Conform studiilor naționale, femeile reprezintă:

- **31,1%** din cercetătorii științifici aleși ca membri ai Secțiilor de științe ale Academiei de Științe a Moldovei (14 din totalul celor 45 membri aleși în prezent pe o perioadă de 4 ani)
- **31,4%** din directorii institutelor de cercetare (11 din totalul celor 35 directori)
- **20,8%** din rectorii instituțiilor de învățământ superior (5 din cei totalul celor 24 rectori)
- **5,3%** din membrii Academiei de Științe a Moldovei, înregistrează cea mai mică pondere a femeilor (2 din totalul celor 38 membri titulari).

Prezența scăzută a femeilor în cele mai înalte poziții academice și decizionale din institutele științifice și în universități, denotă existența unui „plafon de sticlă”, a unor bariere invizibile bazate pe prejudecăți, care limitează femeile să accedă la posturi decizionale înalte și medii. Prin limitarea prezenței femeilor în domeniul cercetării și științei datorită stereotipurilor conștiente și inconștiente, se subminează de fapt un potențial important și se devalorizează un capital uman calificat. Irosirea nejustificată a acestui capital uman reduce potențialele avantaje pentru industriile din domeniul cercetării și inovării la dezvoltarea economică a țării. Știința și cercetarea au nevoie în mod constant de idei noi și fără îndoială că, cele mai bune idei apar într-o comunitate diversă.

Mai multe informații despre acest subiect pot fi găsite aici:

www.fes-moldova.org
www.ivcmoldova.org

